

Képzőművészeti szemle.

Az Ernst-Múzeum legutóbbi csoportkiállításán Holló László, H. Nemes József, Vydai Brenner Nándor, Schossberger Klára bárónő és Weil Erzsí vett részt. Közülük a legjelentékenyebb a debreceni Holló László, akinek képei megtöltötték a nagytermet s grafikájából is akadt egy teremre való. Olajképeinek nagyrésze kompozíciós problémákkal foglalkozik, előadásuk bátor és erőteljes. Az ember és a tér viszonyát tisztán látja, pontosan meghatározza. Nem riad meg a nehéz feladatoktól, sőt keresi azokat. A portréiban megnyilvánuló pszichológizáló íz Kokoschkára emlékeztet. Kokoschka az, akinek alakjaiban differenciált lelki indulatok maradéktalanul napvilágra kerülnek s az az út, amelyen Holló e kiállításával megindult, sok lehetőséget rejt magában. Színezése egyelőre még kívánnivalókat hagy, barbár erejű, vad színeit olykor indokolatlanul helyezi egymás mellé. Előadása itt-ott modorosságba téved. Annyi bizonyos, hogy nem jelentéktelen képességű festő, s ha majd szándékait tisztábban tudja megvalósítani, hamarosan a legjobbak közé kerül. Azt is meg kell jegyezni, hogy kitűnő rajzoló, aki szinte játszik a vonalak érzéki szépségével, a tömegek hatásos kontrasztjaival. További fejlődéséhez igen nagy reményeket fűzünk.

A többi kiállítóról sommásan emlékezhetünk meg. *Schossberger Klára* bárónő a mai párisi ízlés szelídebb árnyalata értelmében világos színskálájú, derűs és finom képeket fest. *H. Nemes József* impresszionista tulajdonságú festő, aki sokfelé próbálkozik. Legjobb dolgai apró, könnyen odavetett tájképek. *Vydai Brenner Nándor* komor színezésű, Rembrandtot utánzó képei modorosak. *Weil Erzsí* rézkarcai a szépen izmosodó magyar rézkarcoló-gárda műveivel kapcsolódnak, nem mindig a legjobbakhoz.

* * *

A Tamás-Galéria *Bortnyik Sándor* képeiből mutatott be kisebb kollekciót. *Bortnyik* a háború alatt tűnt fel, mint a szélsőbaloldali művészeti mozgalom egyik tagja, azután Weimarba került, a sokat emlegetett Bauhausban dolgozott s Budapestre való visszaköltözése után, mint plakátrajzoló aratott sikereket s arat ma is. Ami a plakátot illeti, érti a mesterségét: egyszerű de rendkívül hatásos eszközökkel vési mondanivalóját a járókelők emlékezetébe és sikere épen abban rejlik, hogy nem olajkép-utánzó édeskés giccseket rajzol, hanem plakátokat. Az ember azt hinné, hogy a plakátrajzolás ily művész komolyabb rendeltetésű műveire is hat, de *Bortnyik*nél tévedés lenne ezt hinni. Amint ecsetet vesz a kezébe, «tárgyas» művésszé válik, aki a mai életberendezésnek praktikus jellegét tartja mindenekelőtt valósnak. Ha a mai civilizáció mindenestől elsüllyedne s mint beszédes dokumentumok, csak *Bortnyik* képei maradnának meg, az utókor ugyancsak hamis fogalmakat alkotna mindennapi életünkről. Azt hinné például, hogy az emberek riktó színekre mázolt kockákban laktak, fejük helyén olykor egy box-próbababa feje ékeskedett, az élet motorbiciklikon és motorbicikli körül zajlott le, műtőasztalszerű ördögös ágyakon aludtunk stb. Szkeptikusok erre megjegyezhetnék, hogy *Rubens* munkásságából hasonló furcsa következtetéseket lehetne levonni, mely szerint a XVII. század csupa diadalmenetből és fékevesztett mulatozásból állott volna, de a példa nem jó, ha *Bortnyikkal* vetjük össze. *Rubens* boldog derűje már a témákban megnyilatkozik, de hogy mi nyilatkozik meg *Bortnyik* zöld szamaraiiban és motorkerékpárjaiban, nem is sejtjük. Tréfa nem akar lenni, annyi bizonyos. Itt lenne már az ideje, hogy az új művészek revízió alá vennék azokat a

lehetőségeket, amelyen elindulhatnak, a festők képeket festenek s nem gyartanának «praktikus» (és mégis megfoghatatlanul értelmetlen) világberendezéseket.

* * *

A Nemzeti Szalon amerikai kiállítása örvendetes módon szakítja meg a tárlatok megszokott sorát, bepillantást enged az Egyesült-Államok képzőművészeti kultúrájába, amelyből eddig hazánkban mindössze csak az építészet volt ismeretes. A számra kicsiny, de érdekes kollekciót az American Federation of Arts gyűjtötte össze s az összeállítás hivatalos forumtól való fémjelzése az amerikai művészetpolitikával is megismertet. Mint mindenütt a világon, az Egyesült-Államokban is konzervatív jellegű a hivatalos művészet, a reprezentatív portré hűvös nyugalma, egyszerűsége és technikai tökéletessége New-Yorkban vagy Pittsburghban épúgy megtalálható, mint Londonban vagy Budapesten. Az ünnepi képmások tengerentúli stílusára Zuloaga, az Amerikában megtelepedett Sargent és László Fülöp hatottak. A kiállításon e műfajt Leopold Seyffert képviseli.

Általában a figurális festés sokkal nagyobb szerepet játszik, mint a tájkép, az alakos képek között az egyes figurák gyakoribbak, mint a kompozíciók. Európai szemmel nézve furcsának tűnik, hogy a tájképek háttérben itt-ott felhőkarcolók meredeznek. Közülük legérdekesebb Childe *Hassam*-nak A Fifth Avenue télen c. Pissarora emlékeztető impresszionista, finoman összefoglalt városképe. A legújabb törekvéseket James *Chapin* szép férfiportréja képviselte.

A szobrászok között Diederich *Hunt* két kisbronz kitévően megkomponált mozgalmasságával igen jó nivót reprezentál s ugyancsak figyelemreméltó Paul *Manship* Európa erablását ábrázoló szobra. Leo *Friedlander* női mellképe erősen dekoratív tendenciájú s az új olasz klasszicizmus hatása alatt készült. A grafikai művészetet Donald *Shaw Laughlan* konvencionális, de bravuros technikájú rézkarcai képviselték azzal a gyönyörű sorozattal egyetemben, amelyet *Whistler* lapjaiból engedett át a Szépművészeti Múzeum.

* * *

Hat éve mult, hogy *Vaszary* János nagyobb gyűjteménnyel szerepelt a nyilvánosság előtt s az Ernst-Múzeumban most megnyílt, valamennyi termet betöltő kollekcióját nézegetve, bámolni kell a hatvanhároméves festő óriási munkabírást. A sok kép, alig néhánytól eltekintve, mind a hat esztendő alatt készült s *Vaszary* nem áll meg, hogy összefoglalja mondanivalóit, vissza sem néz, megy a maga útján. Alig akad magyar festő, akinek munkásságában annyiféle domb és völgy váltakozna, mint az övében s bizonyára egy sincs, aki elszántabban és nagyobb anyagon kísérletezett volna, mint ez a soha meg nem nyugvó lélek. Új kiállításán néhány világos színharmonijú, levegős tengeri strandképe tűnt fel: képek, amelyeket alkotójuk bizonyára nem tart annyira, mint nagy kompozícióit.

Vaszary igazi ereje a színekben rejlik, topázszerűen ragyogó híres zöldjeit, mély kékjeit és harsogó sárgáit az igazi, született kolorista bravuros biztonságával kezeli. Szinkultúrája az, ami elfeledteti gyakori formai nehézkességét s elfeledteti gyakran a kép ürességét, indokolatlanul nagyra méretezett voltát is. A kolorizmus azonban az oka annak is, hogy *Vaszary* a legritkább esetben éri el azt a kvalitásbeli fokot, amely tehetségét megilletné; a szín felemészti, felperzseli a kép egyéb nélkülözhetetlen elemeit. Mégis azt kell hinnünk, hogy nincs igazuk azoknak, akik elfordulnak ettől a brutális és kérlelhetetlen művé-

szettől, mert új szineffektusai máris megtermékenyítették a mai magyar pikatúrát, tovább élnek mások képeiben s végül majd megszólalnak oly művekben, amelyek mentek lesznek a kezdet fogyatékoságaitól. Vaszary kísérletezései, túlzásai, zsákutcái ebből a szemszögből nézve nem hiábavalók, kárukat csak az a néhány kritikátlan kezdő vallja, aki fenntartás nélkül hódol be ennek a hatásos művészetnek, de ezek amúgyis előbb-utóbb elkallódnának.

* * *

A Tamás-Galéria legújabb kiállításán két fiatal festő mutatkozik be, *Gadányi Jenő* és *Rafael Viktor*. Törekvésük, céljaik hasonlóak, mindkettő a francia kubizmus dekomponáló szárnyában látja a mintaképet. Rafael inkább a tájképek és csendéletek, Gadányi a figurális festés felé vonzódik. Kiforratlan, tapogatózó festő mindkettő, akiknek műhelytanulmányait nem kellett volna kiállítani. A bemutatkozás nem afféle formalitás, mint az életben, nem ajánlatos elhamarkodni.

Genthon István.

Zenei szemle.

A VI. filharmoniai hangverseny (Knappertsbuch Hans). — Basilides Mária dalestje (Bartók-bemutatók). — A Székesfővárosi Énekhar hangversenye a filharmonikusokkal (Bach: Actus tragicus). — VII. filharmonikai hangverseny. — Palestrina korus hangversenye, ami a színe lesz. — Strauss Richard hangversenye.

A VI. filharmoniai hangverseny *Knappertsbusch Hans* bajor főzeneigazgató vezényletével folyt le.

Knappertsbusch a modern karmesteri művészet kiváló és jellegzetes képviselője. Virtuoz technikája bámulatraméltó motorikus készségéből táplálkozik. Felfogásában az értelem és az akarat uralkodnak. Egyformán koncentrált erővel fogja össze zenekarát és a zenemű konstruktív elemeit. Sokszor taktusokon át egyetlenegy mozdulatot sem tesz, de a látszólag pihenő kéz csupa rejtett energia, egész alakja csupa megfeszített izom, a zene ritmusával való benső velemozgás megtestesülése, amely minden pillanatban kész plasztikus formát ölteni. Furtwängler felfogása színesebb, behízeltőbb, részletezőbb, egészében romantikusabb, Knappertsbusché keményebb, hidegebb: ő az új klasszicista konstruktív szellem karmestere. Teljes odaadással veti bele magát a zene áradatába, mely olyan életelem számára, mint a lélekzés vagy a szívverés. Néha pózolónak, kiszámítottnak tetsző gesztusai eltörpülnek ezzel a páratlan egybeolvadással szemben. Legcsekélyebb mozdulatában, fejének egy intésében benne van a vezetésre termett egyéniség benső ereje, aki mer az lenni ami, s ezt parancsoló módon ki is tudja fejezni. És a zenekar minden mozdulatára reagál: szól úgy, ahogy ő kívánja.

Mozart «Egy kis éjjeli zene» című szerenádja kristálytisztán, elbűvölően finom kecsességgel rajzolódott le előttünk. Az est fénypontja Beethoven *Eroicája* volt. Knappertsbusch interpretálásában az első tétel klasszikus egysége, nagyszerű felépítése ragadott meg elsősorban. A bevezető nagy motívum emelkedése, lendületének meg-megszakadása, a nagyszerű kidolgozása, részben kiszélesedése, majd látszólagos letörése éles plasztikával bontakozott ki vezénylese nyomán. Visszatérésében úgy hangzott ez a motívum a kürtökből, mint a sors hívása, amely a halál éjéből kelti életre a csüggedőket. Emellett a melléktema panasza, a szív hangja talán kelleténél jobban háttérbe szorult. A gyaász-